

Vergaderjaar 2024-2025

36 600 IX Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2025

C **VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR FINANCIËN¹**
Vastgesteld 21 januari 2025

Het voorliggende wetsvoorstel heeft de commissie aanleiding gegeven tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

Inleiding

De leden van de fractie van de **PvdD** hebben kennisgenomen van de voorliggende Begrotingsstaat en hebben hierover een aantal vragen aan de regering.

Het lid van de **50PLUS**-fractie heeft kennisgenomen van het voorstel begroting Financiën en Nationale Schuld en heeft hierover de volgende vragen aan de regering. De leden van de **JA21**-fractie sluiten zich bij deze vragen aan.

Vragen van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de **PvdD**-fractie hebben de volgende vragen.

De Begrotingsstaten omvatten een garantstelling inzake de Wet aansprakelijkheid kernongevallen (WAKO). Deze garantstelling staat voor 1.5 miljard per ongeval en de totale garantieplicht in de huidige begroting is 9.2 miljard euro.

1. Zal deze garantstelling bij uitbreiding van het aantal kerncentrales, zoals het kabinet voor ogen heeft, ook moeten stijgen? Zo ja, met hoeveel per additionele kerncentrale?
2. Zal deze garantstelling bij bouw van kleine modulaire reactoren (SMR's) ook gelden? Hoe groot zou de garantstelling per SMR zijn? Zou dit een Rijksverantwoordelijkheid zijn of een verantwoordelijkheid van andere overheden?
3. Zou het langer openhouden van de kerncentrale in Borssele additionele garantieverplichtingen met zich meebrengen, zowel in duur als in hoogte (aangezien de kerncentrale ouder wordt)?
4. Wat is de inschatting voor de totale additionele garantieplicht voor het Rijk en wellicht voor overige overheden, voor de huidige ambities van het kabinet (langer openhouden Borssele, vier additionele kerncentrales en SMR's)?
5. Zijn deze additionele garantstellingen al voorzien voor toekomstige begrotingen?

Vragen van het lid van de 50PLUS-fractie

Het lid van de **50PLUS**-fractie heeft de volgende vragen.

1. Op pagina 69, 70 en 71 van de begroting Financiën & Nationale Schuld wordt een ogenschijnlijk uitputtend overzicht gegeven van fiscale regelingen. Het valt op dat de grootste fiscale regeling met het grootste budgettaire beslag hier ontbreekt, namelijk de arbeidskorting. Kan toegelicht worden waarom de arbeidskorting, als grootste der fiscale regelingen, hier niet is opgenomen?

¹ Samenstelling:

Kroon (BBB) (*ondervoorzitter*), Van Wijk (BBB), Heijnen (BBB), Griffioen (BBB), Martens (GroenLinks-PvdA), Crone (GroenLinks-PvdA), Karimi (GroenLinks-PvdA), Van Gorp (GroenLinks-PvdA), Rosenmöller (GroenLinks-PvdA), Van Ballekom (VVD) (*voorzitter*), Geerdink (VVD), Vogels (VVD), Bovens (CDA), Bakker-Klein (CDA), Aerdts (D66), Moonen (D66), Van Strien (PVV), Visseren-Hamakers (PvdD), Baumgarten (JA21), Van Apeldoorn (SP), Holterhues (CU), Van den Oetelaar (FVD), Schalk (SGP), Hartog (Volt), Van Rooijen (50PLUS), Van der Goot (OPNL)

2. Is het de regering opgevallen dat de Europese Commissie actiever is jegens de naleving van de begrotingsregels door Nederland in de perioden dat de PVV op enigerlei wijze deelneemt aan het kabinet in vergelijking met de perioden dat dit niet het geval is? Is deze observatie volgens de regering op enige waarheid gestoeld en is hierover gecommuniceerd met de Europese Commissie?
3. Deelt u de mening dat Frankrijk relatief veel zwaarder moet worden aangepakt of gesanctioneerd dan Nederland, gegeven de tekorten en staatsschulden van beide landen? Ervaart u dat dit in de praktijk ook het geval is of wordt onze afwijking / overschrijding van de begrotingsnormen net zo zwaar aangepakt als die van andere landen met veel hogere tekorten en schulden, zoals bijvoorbeeld Frankrijk? Het lid van de 50PLUS-fractie is van mening dat bij overschrijding van de begrotingsnormen de mate van overschrijding maatgevend moet zijn bij de escalatieladder van aanwijzingen en sancties door de Europese Commissie. Deelt de regering deze mening?
4. Is de regering bekend met het artikel in Elsevier met de titel: "Waarom de overheid vaak veel harder bezuinigt dan noodzakelijk is"?² Kan de regering exact aangeven wat de beperkingen zijn als het begrotingstekort bij de Voorjaarsnota 1% van het BBP lager uitvalt dan verwacht dankzij inkomstenmeevallers, ten aanzien van de besteding van deze 1% BBP (ten opzichte van de situatie dat deze 1% BBP al bij de Miljoenennota wordt besteed?). Precies welke schotten en/of begrotingsregels beperken een vrije besteding van de meevaller?
5. Hoe luidt de meevallerformule van het kabinet-Schoof?
6. De heer Wim Boonstra zegt in het genoemde artikel het volgende: "*Bizar. De Europese Commissie keurt de Franse begroting met een tekort van 5,5% en een staatsschuld van meer dan 100% goed. En die van Nederland keurt ze af, omdat het volgens de foutieve langetermijnplanning van het Centraal Planbureau (CPB) niet goed gaat*". Klopt deze stelling van de heer Boonstra? Zo nee, waarom niet? Kan geconcludeerd worden dat de ramingen en langetermijnplanningen van het Franse equivalent van het CPB veel optimistischer zijn of dat het Franse equivalent werkt met een meer beperkte scope? Kan Nederland aansluiten bij de Franse wijze van ramen en voorspellen? Zo nee, waarom niet? Hoe verklaart de regering de door de heer Boonstra genoemde onrechtvaardigheid en wat wordt hieraan gedaan?
7. Bent u bekend met het nieuwjaarsessay³ van de president van de Algemene Rekenkamer de heer Pieter Duisenberg? Klopt de opmerking van de heer Duisenberg: "*allereerst valt op dat onze overheid als een van de weinige Europese landen nog werkt met een kasstelsel*"? Kan de regering aangeven welke EU-landen nog werken met een kasstelsel zoals Nederland en welke EU-landen in de afgelopen tien jaar zijn overgegaan op een baten- en lastenstelsel of nu met de transitie bezig zijn? Heeft de regering enig voornemen om over te gaan op een baten- en lastenstelsel voor de Rijksbegroting? Zo nee, waarom niet?
8. Kan de regering aangeven of de vergelijkbaarheid van de Nederlandse begrotingsprestaties (met name tekort en schuld) met andere EU-landen geen nadelen ondervindt van het feit dat (de meeste) andere EU-landen een baten- en lastenstelsel voor hun nationale begroting hanteren? Op welke wijze wordt de vergelijkbaarheid van de begrotingsprestaties hierdoor beïnvloed?
9. In de brief 'Stand van zaken wetsvoorstel Wet werkelijk rendement box 3'⁴ wordt onder *budgettaire aspecten* aangegeven waar de dekking voor de derving van 2,55 miljard wordt gevonden: "*Het forfait voor overige bezittingen stijgt daarmee voorlopig met 1,78%-punt per 2026. Ter indicatie, voor 2025 zou deze stijging resulteren in een forfait van 7,66% (het forfait voor 2026 is nog niet bekend)*". Deelt de regering de zienswijze dat deze stijging

² <https://www.ewmagazine.nl/economie/achtergrond/2025/01/waarom-de-overheid-vaak-veel-harder-bezuinigt-dan-noodzakelijk-is-1443665/>

³ <https://www.ewmagazine.nl/opinie/opinie/2025/01/nieuwjaarsessay-pieter-duisenberg-zonder-koers-geen-resultaat-1443698/>

⁴ Kamerstukken I 2024/2025, 32140, AC.

van het forfait veel minder kan opleveren dan verwacht, omdat er sprake is van een tegenbewijsregeling?

10. Deelt de regering de zienswijze dat bij een fictief rendement van 7,66% veel meer belastingplichtigen gebruik zullen kunnen maken van de tegenbewijsregeling dan bij een ongewijzigd fictief rendement? Wordt hier voldoende rekening mee gehouden?
11. In hoeverre wordt met een fictief rendement van 7,66% en de tegenbewijsregeling, de belasting van het werkelijk rendement benaderd en op welke onderdelen van de vermogensheffing wordt de belasting van werkelijk rendement dan juist niet of het minst benaderd?
12. De regering schrijft in deze brief onder variant 2: *“Elke afwijking van het voorstel van volledige vermogensaanwasbelasting is niet mogelijk, bijvoorbeeld het introduceren van een maximum te belasten rendement”*. Kan het aan het woord zijnde lid aannemen dat ook een afwijking in de vorm van een tegenbewijsregeling, een vrijstelling of een heffingsvrij vermogen bij deze variant ook niet tot de mogelijkheden behoren? Indien dit inderdaad ook niet mogelijk is, dan concludeert dit lid dat deze variant in de Nederlandse context volstrekt ondenkbaar, onhaalbaar en onwenselijk is. Deelt de regering deze conclusie en zo nee, waarom niet?
13. Met ingang van 2025 moeten zogeheten ‘expats’, arbeidsmigranten met een topfunctie in een internationaal bedrijf, in Nederland belasting gaan betalen over het vermogen dat zij in het buitenland hebben. Daarmee worden zij volgens fiscaal adviseurs dubbel belast en dat betekent dat zij liever niet meer in ons land werken. Dat heeft tot gevolg dat Nederland uiteindelijk ook minder winstbelasting kan ophalen bij multinationals, zo stellen de adviseurs.⁵
  - a. Deelt de regering de zienswijze dat hier veelvuldig sprake kan of zal zijn van dubbele belasting? Wordt dit effect gemitigeerd of opgelost door de werking van belastingverdragen? Graag een toelichting.
  - b. Deloitte-partner Sebastian Spauwen legt in het FD uit dat in box 3 naast vermogensinkomsten ook niet-gerealiseerde vermogenswinsten worden belast. In het buitenland gebeurt dat pas bij verzilvering van zulke capital gains. Deze ongelijktijdigheid betekent voor bijvoorbeeld Amerikanen dat zij zowel in Nederland als in de Verenigde Staten belasting moeten betalen over deze winst. Deelt de regering deze conclusie of kan dit weerlegd worden?
  - c. Spauwen geeft ook het voorbeeld van een Indiase pensioenvoorziening die in Nederland als spaar- of beleggingsvermogen wordt belast omdat werknemers in India vaak zelf bovenop hun fiscaal gefaciliteerde pensioenregeling geld opzijzetten voor hun oude dag. De complexiteit en onzekerheid neemt voor vermogende buitenlandse werknemers toe: Japanners, Indiërs en Amerikanen vragen zich af waarom zij in Nederland belasting moeten betalen over wat zij in hun geboorteland bezitten. Erkent de regering dat deze dynamiek speelt en grote gevolgen kan hebben voor de aantrekkelijkheid van Nederland als vestigingsplaats?
  - d. Tweede Kamerlid Pieter Grinwis van de ChristenUnie heeft gewezen op de andere kant van de medaille dat tot 1 januari inkomen uit vermogen nu soms nergens wordt belast. En dubbele heffing, die nu al door verdragen wordt beperkt, zal binnen enkele jaren verleden tijd zijn als de vermogensheffing zal worden gebaseerd op werkelijke rendementen. Klopt deze analyse van de gevolgen? Ziet de regering de extra risico’s van deze maatregel, voor de periode dat er in Nederland nog geen sprake is van een vermogensheffing gebaseerd op het werkelijke rendement? Acht de regering al dan niet tijdelijke reparatie wenselijk of noodzakelijk, en indien nee, waarom niet?
14. Hoeveel aardgas is nog aanwezig in de afgesloten (of nog af te sluiten) gasvelden in Noord-Nederland op land? Wat is de waarde van deze gasvoorraad gerekend met de marktprijs op 1 januari 2025? Hoeveel van dit bedrag zou terechtkomen in de schatkist wanneer het voor de gegeven prijs zou worden verkocht? Hoeveel is 30% van dit bedrag gedeeld door het aantal Groningers?

⁵ <https://www.accountancyvanmorgen.nl/2024/12/30/strengere-belastingregels-voor-expats-schrikken-multinationals-af/>.

15. Deelt de regering de zienswijze dat een vast percentage opbrengst zoals hiervoor geschetst, voor Groningen en de Groningers ruim voldoende is om de best denkbare toekomstbestendige investeringen in de provincie mogelijk te maken, inclusief een betere compensatie van de slachtoffers?
16. Kan de regering aangeven hoeveel aardgas door Nederland contractueel moet worden geleverd (geëxporteerd) aan Duitsland in 2025 t/m 2035? Kan tevens worden aangegeven tegen welke prijs Nederland moet leveren? Kan tot slot worden aangegeven wanneer de contracten voor deze export zijn getekend? Zijn er nog andere landen, naast Duitsland, waar nog gas aan geleverd wordt?
17. Kan aangegeven worden in hoeverre de lopende contractuele verplichtingen om aardgas te exporteren naar andere landen, nog zal worden geleverd vanuit gasvelden in Groningen?
18. De President van de Nederlandse Bank, de heer Klaas Knot, heeft in een interview in de Volkskrant⁶ opgemerkt: *'Ik geloof veel meer in een grote, alomvattende hervorming, ook omdat je de pijn dan kunt uitrusten.'* Op basis van de antwoorden uit de nota naar aanleiding van het verslag Belastingplan 2025, concludeert het lid van de 50PLUS-fractie dat de bijdrage van het instrument minimumloon in dit verband al is gespendeerd en dus niet of nauwelijks nog kan worden meegenomen in de door Knot genoemde 'uitrust van pijn'. Deelt het kabinet deze conclusie?
19. De relatief hoogopgeleide Rijksambtenaren behoren, na werknemers van financiële instellingen, tot de groep die het vaakst thuiswerken. Zo werkt op het ministerie van Financiën 87% van de ambtenaren maximaal 2 werkdagen per week op kantoor. Het lid van de 50PLUS-fractie neemt aan dat de effecten van deze ontwikkeling op de arbeidsproductiviteit nauwgezet worden bijgehouden en gemonitord.
- Klopt deze aanname? Welke trends en ontwikkelingen zijn op dit punt waarneembaar, met name ten aanzien van de arbeidsproductiviteit?
  - Hebben de resultaten en/of de effecten al geleid tot bepaalde voornemens of wijzigingen met betrekking tot thuiswerken?
  - Erkent de regering dat de initiële effecten van veel meer en veel vaker thuiswerken, geheel anders kunnen zijn dan de effecten op middellange of lange termijn?
  - Is de regering ervan overtuigd dat zij voldoende weten over de effecten van veelvuldig thuiswerken op de arbeidsproductiviteit op korte en op middellange termijn? Indien dat niet het geval is: wat wordt er ondernomen om deze kennis te optimaliseren?
  - Onze zorg is dat de initiële effecten van veel vaker thuiswerken veel positiever zijn dan de (middel)langetermijneffecten, omdat de gedeelde kantoorervaring aan het begin nog positief doorwerkt maar dat de samenwerking en de communicatie verslechteren naarmate het personeelsbestand verandert met steeds meer collega's die de gedeelde kantoorervaring nooit hebben meegemaakt. Zijn er aanwijzingen of onderzoeken die onze zorg bevestigen of weerleggen?
20. Bent u bekend met het artikel "Nederlandse digital nomads leven als god in Portugal".⁷ Heeft de regering zicht op de omvang en de samenstelling van de groep 'digitale nomaden' die werken in het buitenland met een Nederlandse nationaliteit? Klopt het dat deze groep volledig aanspraak kan maken op Nederlandse fiscaal-sociale arrangementen zoals heffingskortingen en aftrekposten zoals de zelfstandigenaftrek en dat zij ook nog steeds AOW opbouwen? Kan de regering aantonen dat er voldoende wordt gecontroleerd of deze groep werkenden aan de voorwaarden voldoet en blijft voldoen of erkent de regering dat deze groep, mede door de snelle groei, deels uit het zicht raakt en daardoor minder (goed) gecontroleerd kan worden op de door de Nederlandse wet gestelde voorwaarden (zoals de voorwaarde om minimaal in Nederland te verblijven)?

⁶ <https://www.volkskrant.nl/economie/klaas-knot-dient-het-belastingstelsel-het-algemeen-belang-nog~b1c249ce/>

⁷ <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2024/nederlandse-digital-nomads-leven-als-god-in-frankrijk-en-drijven-de-prijzen-op-waar-ze-ook-gaan~v1207073/>

21. De heer Klaas Knot noemde onze lage productiviteitsgroei als een van zijn grote zorgen. Is het de regering ermee bekend dat de nieuwe Amerikaanse regering voornemens is om een compleet nieuw licht te laten schijnen op (de invloed van) bureaucratie en regelgeving op de uitvoering van overheidstaken met als doel om de efficiency bij de uitvoering fors te vergroten (DOGE)? Draagt dit bij aan een gevoel van urgentie bij de regering om een vergelijkbare strategie te volgen? Zo nee, waarom niet?
22. Is de regering zich ervan bewust dat de tolerantie voor overheidsbureaucratie afneemt als gevolg van de ongekend snelle technologische ontwikkelingen, zeker wanneer deze ontwikkelingen in andere landen snel en daadkrachtig worden geïmplementeerd? Ziet de regering de noodzaak voor een hernieuwde inzet om te voorkomen dat wij achterop raken of zelfs de boot missen?
23. Erkent de regering dat de technologie van artificiële intelligentie de mogelijkheid schept om een groot aantal rollen en taken binnen de overheid (bijvoorbeeld bij de Belastingdienst), grotendeels of geheel, te laten uitvoeren door virtuele 'medewerkers'?
24. Beschikt de minister van Financiën over of werkt hij al aan een actueel overzicht van overheidsfuncties die, over een termijn van ongeveer vijf jaar, vervangen kunnen worden door AI-assistenten?
25. Beschikt hij over adviezen waar technologie wordt ingezet voor het realiseren van grote besparingen bij de overheid? Indien nee, waarom niet? Is de regering bereid om specifiek de besparingsmogelijkheden van artificiële intelligentie voor de schatkist door externen te laten onderzoeken?
26. Beschikt de regering over een impactstudie naar de gevolgen van brede implementatie van artificiële intelligentie in de economie en op de arbeidsmarkt?
27. Welke scenario's zijn er ten aanzien van de snelheid waarmee deze technologieën de markt op komen, welke gevolgen dat kan hebben voor de arbeidsmarkt en (niet in de laatste plaats) voor de schatkist?
28. Erkent de regering dat implementatie van AI-assistenten bij de overheid of bij bedrijven, ter vervanging van medewerkers, vergaande financiële gevolgen kan hebben voor de schatkist en dat dit geen decennia meer zal duren?
29. Zouden AI-assistenten vandaag de dag een salaris ontvangen waar belastingen en sociale premies op worden ingehouden? Is dit of kan dit een existentieel risico vormen voor de overheidsfinanciën op middellange termijn? Indien dat het geval is: hoe houden wij dan ons sociale stelsel overeind als AI op korte termijn een hoge vlucht neemt?
30. Deelt de regering de zienswijze dat vanwege de inrichting van ons fiscale stelsel, de nationale regeringen '*in the lead*' zijn als het gaat om de gevolgen van de brede implementatie van artificiële intelligentie en dat de rol van de EU beperkter is omdat zij niet bevoegd is op het terrein van arbeidsmarkt en sociale zekerheid?
31. Deelt de regering de zienswijze dat het tijd is om een nationale visie paraat te hebben (en te onderhouden) ten aanzien van de fiscale behandeling van artificiële intelligentie al dan niet in combinatie met robotica? Indien nee, waarom niet?
32. Het lid van de 50LUS-fractie vreest dat de politieke en juridische omgeving waar de Belastingdienst de afgelopen jaren in opereert, een overlevingsstand heeft gecreëerd die innovatie naar de achtergrond duwt. Kan de regering deze perceptie weerleggen?
33. De 1750 FTE's die moeten worden ingezet voor rechtsherstel in box 3 en de duizenden medewerkers die men nog heeft bij het toeslagen herstel, onderschrijven deze zorg. Deelt de regering de zienswijze dat de herstelacties ernstig afleiden van de broodnodige

vernieuwing, mogelijk zelfs tot het punt dat de meest ambitieuze en kansrijke periode op het gebied van vermindering van bureaucratie en uitvoeringskosten gemist wordt?

34. Er is een zorg dat de Belastingdienst, mede door de veranderende tijdspaden van een belastinghervorming, de revolutie in Informatietechnologieën niet goed kan overzien, niet goed kan beoordelen, niet optimaal kan ontwerpen en niet optimaal kan implementeren. Elk plan van vier jaar geleden is heden alweer hopeloos verouderd en het lijkt bovendien dat de Belastingdienst niet meer de ambitie heeft om de beste van de wereld te zijn. Als alles blijft draaien is het ook goed. De Kamer en de regering spreken in termen van “op orde krijgen”, hetgeen volgens het aan het woord zijnde lid nog volstrekt onvoldoende weerspiegelt dat, om aansluiting bij de wereldtop te behouden, er een inhaalslag ingezet moet worden die zijn weerga niet kent. Deelt de regering deze opvatting van de urgentie of niet?
35. Erkent de regering dat er meerdere wegen naar Rome kunnen leiden, en dat er met de snel veranderende stand van de techniek inmiddels nieuwe vormen en ontwerpen overwogen kunnen worden, die tot enkele jaren geleden nog volstrekt ondenkbaar waren? Is hier beleidsmatig al op gereageerd of nog niet?
36. Volgens het lid van de 50PLUS-fractie kunnen goed geïnformeerde ICT-professionals met een verse blik als geen ander aanwijzen waar wetgeving in de weg staat van een optimale ICT-inrichting. Zonder de ICT in alle gevallen leidend te maken, is het toch uitermate belangwekkend om te vernemen waar bestaande wetgeving in de weg staat van een optimale inrichting van de ICT-infrastructuur. Graag een reactie.

De leden van de vaste commissie voor Financiën zien de reactie van de regering met belangstelling tegemoet en ontvangen de nota naar aanleiding van het verslag graag **uiterlijk vrijdag 31 januari 2025**.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,

Van Ballekom

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,

De Man